

Suomen historiaa saksalaisille

Ingrid Bohn: Finland von den Anfängen bis zur Gegenwart. Geschichte der Länder Skandinaviens. Verlag Friedrich Pustet, Regensburg. 2005. 308 s.

■ Vuonna 1964 ilmestyi saksaksi Kauko Pirisen kanssa kirjoittamani Suomen historia, *Geschichte Finnlands*. Se päättyi jatkosotaan ja kustantaja otti siitä vain yhden uusintapainoksen. Onkin vain hätävara, jos suomalainen kirjoittaa maansa historian jonkin suurvallan kansalaisille; verrattomasti parempi on jos joku viimeksi mainituista itse tekee sen, koska häneen luotetaan paremmin. Kysymys on silloin siitä, miten hän onnistuu perehtymään hänelle vieraan maan menneisyyteen.

Jos tutustuessaan Bohnin kirjaan saa ensimmäiseksi käsiinsä lähdeluettelon, tuntee pettymystä. Ei niinkään paljon siksi, että se on vain kolmen sivun mittainen, vaikka kysees-

sä on Suomen koko historia kivikaudesta nykyhetkeen, varsinkin kun tekijä itse sanoo sitä vain valikoivaksi (tosin siihen ilmeisesti sisältyy kaikki olennainen). Vaan siksi että siinä ei ole ainoatakaan suomenkielistä kirjaa, minkä voi selittää vain niin, että tekijä ei lainkaan osaa kieltämme. Niin uhkarohkealta yritykseltä kuin näyttääkin kirjoittaa yleisesitys Suomen historiasta miltei yksinomaan ruotsinkielisen kirjallisuuden pohjalta, yritys on onnistunut, kuten seuraavassa todetaan. Lähdeviitteitä ei laajan yleisön kirjalta vaadita, mutta tekijä on joskus – selostaessaan jonkun tutkijan väitämää tai siteeratessaan häntä – sellaisen tekstiin liittänyt. Säpsähdin kun kahdessa kohdassa, joissa rakennetaan ajan lähteiden niukasti valaisemaa varhaiskeskiajan historiaa, viitataan minuun, joka en ole niissä koukeroissa asiantuntija. Kyseessä on tietenkin Pirisen osuus *Geschichte Finnlands*'issa, joten sulkeissa olisi pitänyt olla hänen nimensä eikä minun.

Vaikka tekijä on skandinaavisesti orientoitunut, hänen näkökulmansa on suomalainen, kuten Suomen historiasa pitääkin olla. Kieliriidasta kertoessaan hän selvästi sym-

patisoi fennomaanien kanssa. Hän antaa mielestäni jopa liiankin suuren osuuden ruotsalaisuusliikkeessä rodullista ylemmyyttä julistavalle teorialle. Puuttuminen rasismiin on sattuneesta syystä ymmärrettävää saksalaisille tarkoitettussa teoksessa. Hän moittii svekomaaneja siitä, että nämä eivät halunneet opetella suomea. Suomen asema Venäjän valtakunnassa esitetään perinteisen käsityksen mukaisesti tiettyihin lakeihin ja sopimuksiin liittyvänä. Toisenlaiseen tulokseen on tullut Osmo Jussila. Hänen erittäin kattavaan primaariaineistoon perustuva teoksensa *Suomen suuriruhtinaskunta* (2004) ei olisi ennättänyt Bohnin lähteeksi, mutta samoja väitteitä on kuultu ennenkin eikä vain Jussilan suusta. Toisaalta on äskettäin voimakkaasti puolustettu vanhempaa käsitystä.

Bohnin kirjan tapaisissa yleisesityksissä poliittinen historia on tavallisesti etualalla. Sitä hyljeksimättä Bohn omistaa erittäin runsaasti tilaa talous- ja sosiaalishistorialle osoittaen näin monipuolisen asiantuntemuksensa. Niinpä torppareista ja torpparikysymyksestä autonomian aikana on kertynyt peräti neljä sivua. Tämä väestöryhmä esitetään eräisiin

lähteenä käytettyihin teoksiin perustuen todellista hiukan proletaarisempana. Kulttuurihistorialla on runsaasti tilaa, kirjailijoista eivät pelkästään ideologisessa ja poliittisessa kehityksessä merkittävät 1800-luvun suurmiehet, vaan monet muutkin. Arkkitehtuurille omistettua huomiota kuvaa se, että Helsingin jälleenrakentaminen Engelin johdolla on saanut oman lukunsa. Poliittisen ja sotahistorian työntyminen – en sanoisi taka-alalle, mutta tavanomaista sivummaksi – näkyy osittain myös sivumäärän jakaantumisesta eri ajanjaksojen kesken. Esihistoriallisesta ajasta ja ristiretkiä ajasta on kirjoitettu 43 sivua, varsinaisen Ruotsin-ajan viidestä vuosisadasta kaikkine sotineen vain 80 ja Venäjän-ajasta 63 sivua. Sitten itsenäisyyden ajasta, joka lukijoille on kirjan kiintoisin, on 86 sivua ja siinä seurataan kyllä tarkoin maamme poliittisia vaihteita.

On odotettavissa, että talvisodan kohdalla Suomelle osoitetaan runsaasti myötämieltä, mutta erityisesti panen merkille jatkosodan käsittelyn. Erilissotateesi hyväksytään ja Lapin sodasta kerrottaessakin löydetään suomalainen näkökulma. Tekijä näyttää pitävän epäoikeudenmukaisena käyttää negatiivisena Suomen myöhempää ulkopoliittikkaa kuvaamaan luotua termiä *Finnlandisierung*.

Bohnin teos todistaa asian-
tuntemuksesta. Mutta yksien kansien väliin sidottu koko maan historia muinaisuudesta nykyhetken sisältää suunnattoman määrän faktoja. Olen muutamia virheitä löytänyt, mutta en rupea niitä kaivele-

maan ja leimaamaan enkä selvittämään missä määrin ne johtuvat suomenkielisen kirjallisuuden sivuuttamisesta. Mäntsen vain, että Suomen väkiluku keskiajan päättyessä ei varmaankaan ollut ”noin puoli miljoonaa” ja että presidentinvaalia sellaisena miksi se tasavallan ensimmäisessä perustuslaissa säädettiin, ei suinkaan määrätty toimittamaan vaalikollegio, jonka asettivat ”puolueet ja eduskunta”. Vielä ymmärrettävämpää on, että erilaisia tulkintoja ei ole saatu kirjaan mahtumaan – joskin yksipuolinen tulkinta voi johtua myös vajavaisista lähteistä. Susiluola esitetään monisanaisesti neanderthalilaisten asuntona, tosin sellaisin varauksin, että kaivaukset vielä jatkuvat. Upseerikapina Kustaa III:n sodan aikana on kerrottu liian yksinkertaistettuna ja siten tykänään separatistisena. Siirtyminen Ruotsin vallasta Venäjän valtaan kuvataan ”kaikissa suhteissa” (in jeder Hinsicht) Suomelle positiiviseksi. Jotta näin voisi sanoa, täytyisi turvautua kontrafaktiseen historiankirjoitukseen.

Laaja sosiaalishistoriallinen tausta johtaa tekijän ymmärtämään punaisten näkökulmia kansalaissodassa, mutta Bohn ei unohda myöskään taistelua venäläisiä joukkoja vastaan. Kun niiden vähäisyyttä tähdenetään ja kun Leninin ohjelmaa ei selosteta, vapaussotana näkökulma jää kuitenkin sivuun.

Teos kuuluu skandinaaviseen sarjaan, minkä vuoksi on ymmärrettävää, että paikannimet ovat voittopuolisesti ruotsinkielisiä. Kun jokin paikkakunta mainitaan ensi kerran,

sen nimi on tavallisesti, muttei aina ilmaistu sekä ruotsiksi että suomeksi, myöhemmin yleensä vain ruotsiksi ilman että löydän menetelmästä mitään johdonmukaisuutta. Henkilönimet ovat 1800-luvulle saakka ruotsinkielisessä muodossa, mutta niinhän me Suomen suomenkieliset itsekin nykyään pyrimme ne kirjoittamaan. Patronyymiset nimet ovat kotimaistenkin historianharrastajien kompastuskiviä, joten ei ole ihme jos Bohn joskus lankeaa niiden aiheuttamiin kuoppiin; niinpä hän tekstissä jatkuvasti nimittää ns. kolmannen ristiretken johtajaa Torgils Knutinpoikaa pelkäksi Knutssoniksi.

Eino Jutikkala